

PROSVETNI DELAVEC

GLASILO SINDIKATA PROSVETNIH DELAVCEV SLOVENIJE

Štev. 16

Ljubljana, 15. novembra 1950

Leto I.

Sedma plenarna seja Centralne uprave sindikata prosvetnih delavcev Jugoslavije je razpravljala o REORGANIZACIJI SINDIKATA PROSVETNIH DELAVCEV

»Dne 23. oktobra 1950 je bila v Beogradu VII. plenarna seja Centralne uprave Sindikata prosvetnih delavcev Jugoslavije. Ker je seja razpravljala o reorganizaciji Sindikata prosvetnih delavcev, so ji razen članov plenuma prisostvovali tudi zastopniki znanstvenih akademij, univerz, gledališč, radia, filma in društev likovnih umetnikov.

Referat o reorganizaciji Sindikata prosvetnih delavcev Jugoslavije je imel predsednik Centralne uprave tovariš Pavle Radoman. Orisal je razvoj sindikalnega dela prosvetnih delavcev ter govoril o dosedanjih uspehih tega dela na šolskem, prosvetnem in kulturnem polju. Naglasil je, da je praksa ugotovila in jasno prikazala, da taka organizacija sindikata, kot smo jo imeli doslej, v kateri je vključeno poleg pedagoških, znanstvenih, kulturnih in političnih delavcev tudi administrativno, tehnično, pomožno in drugo osebje šol in ustanov in ki združuje razne stroke in razna področja kulturno-prosvetne dejavnosti — ne more več odgovarjati sedanjim zahtevam naše prosvetne in kulturne izgradnje. Dosedanja sindikalna organizacija prosvetnih delavcev je postala že ovira za poglabljanje ideološkega in strokovnega dela, posebno še zato, ker so ostale nekatere stroke kulturno-prosvetnega dela zanemarjene.

Z oslonom na sklepe III. plenarne seje Centralnega komiteja Komunistične partije Jugoslavije je preučevanje dela v Sindikatu prosvetnih delavcev pokazalo, da je nujno pristopiti k reorganizaciji Sindikata prosvetnih delavcev. Ta naj zavzame boljše oblike, da bo vsebina dela še bližja ljudskim množicam in tudi koristnejša za prosvetne delavce same. Pri bodoči reorganizaciji Sindikata prosvetnih delavcev ne bi več dosledno uporabljali industrijskega principa.

Diskusija po referatu je bila obširna. Dočim so vsi delegati načelno zagovarjali predložene sklepe, so se zavzemali zastopniki slovenske delegacije glede na svoje delovne izkušnje, zaradi predlogov in zahtev svojih osnovnih organizacij za to, da obdržita bodoča sindikata, t. j. Sindikat učiteljev in profesorjev in Sindikat univerzitetnih predavateljev, v organizaciji še nadalje industrijski princip. To zahteva interes dela in zavest skupnih sindikalnih nalog na šolah in šolskih ustanovah. Izvrši pa naj se notranja reorganizacija v obeh sindikatih tako, da bo tehnično, administrativno, pomožno in vse drugo osebje lahko delovalo v grupah, posebnih podružnicah ali sekcijah pri vseh tistih nalogah, ki niso skupne vsemu članstvu ene ustanove.

Za predložene sklepe so glasovali vsi zbrani delegati. Delegati iz Slovenije pa so glasovali za sklepe s pridržkom, da obdržita Sindikat univerzitetnih učiteljev in Sindikat učiteljev in profesorjev še nadalje industrijski princip.

Sklepi

Sindikat prosvetnih delavcev Jugoslavije je odigral pri organiziranju in mobilizaciji prosvetnih in kulturnih delavcev važno vlogo. S svojimi seminarji, tečaji, predavanji, krožki in svojim tiskom je dosegel pomembne uspehe tako v ideološki in strokovni rasti kadra prosvetnih in kulturnih delavcev. Ljudski oblast je dajal vsestransko pomoč pri reševanju prosvetnih in kulturnih vprašanj ter reguliranju materialnega stanja prosvetnih delavcev. Važna je bila vloga vseh naših sindikalnih organizacij, ki so dosegle očitne uspehe tudi pri porastu splošne kulturne ravni naših mest in vasi, še prav posebej pa v pobujanju nepismenosti. In končno sindikat prosvetnih delavcev je odigral tudi važno vlogo pri zblizjevanju naše inteligence iz območja prosvetne in kulturne dejavnosti z delavskim razredom in delovnimi kmeti in poleg drugih činiteljev mnogo doprinesel k temu, da je naše izobraženstvo postalo zares ljudsko izobraženstvo, pripravljeno, da zastavi vse sile za izgraditev lepše bodočnosti za vse naše narode.

S ponosom smemo na tem mestu poudariti, da so v svojem sindikatu organizirani prosvetni delavci, ne glede na vse težave, brez pridržkov hodili vedno ramo ob ramo z ostalimi delavci naše domovine, in to pod

revolucionarno zastavo naše slavne Partije, ter da so vedno najodločnejše odklanjali vse sovražnike naše domovine in naše socialistične graditve, posebej pa še vse poizkuse sodobnega revizionizma, svesti si, da je treba krepiti in še nadalje razvijati mednarodni revolucionarni pokret.

Vse organizacije sindikata prosvetnih delavcev Jugoslavije so z navdušenjem pozdravile resolucijo III. plenuma CK KPJ, o nalogah našega šolstva. Poedini kot njihove sindikalne organizacije so jo pozdravile kot izraz velikega napora in kot uspeh naših narodov v njihovem socialističnem razvoju, kot važno pridobitev naše ljudske revolucije in socialistične izgraditve. Z njo so zopet enkrat spoznali, koliko so važnost dajeta Partija in tov. Tito prosvetni in kulturni vzgoji ljudstva, in občutili očetovsko skrb za materialna in druga vprašanja naših prosvetnih delavcev.

Izvajajoč naloge, ki jih je nakazala resolucija III. plenuma CK KPJ, so sindikalne organizacije prosvetnih delavcev dosegle znatne uspehe pri odstranjevanju birokratskih metod v vodstvu naših šol in drugih kulturno-prosvetnih ustanov, pri vseh podvzetih merah za boljše kvaliteto pouka, učnih načrtov in programov, učbenikov itd. Ko so v svojih vrstah razvijale iniciativnost in borbo mnenj in mišljenj, so naše sindikalne organizacije pospeševale ideološko in strokovno rast svojega članstva, da bi tako naše šole čim bolj uspešno in dosledno vzgajale novega — socialističnega človeka.

Ko prikazuje te uspehe, mora plenum prav tako poudariti, da so bili v delu Sindikata prosvetnih delavcev tudi resni nedostatki, čeravno je resolucija III. plenuma CK KPJ izzvala prosvetne delavce in naše sindikalne organizacije k diskusiji in k reševanju vprašanj, ki jih je postavila. Enega od glavnih vzrokov teh nedostatkov vidi plenum v dosedanjih organizacijski obliki SPDJ, v kateri je zajet niz različnih strok, kar preprečuje, da bi sindikat v nadaljnjem razvoju naš prosvete in kulture uspešno opravil svojo vzgojno in mobilizatorsko funkcijo, še manj pa da bi omogočil uspešno zbiranje in medsebojno izmenjavo izkušenj in izkoriščanje naše napredne kulturne dediščine. Taka struktura SPD ne ustreza sedanjim našim razvojni stopnji in predstavlja zato resno oviro pri reševanju tistih vprašanj, ki jih je pred prosvetne delavce postavila resolucija III. plenuma CK KPJ o nalogah našega šolstva.

Zato plenum meni, da je treba postaviti tako organizacijo prosvetnih in kulturnih delavcev, da bo v njej mogoče razvijati ustvarjalne sposobnosti strokovnjakov vseh panog kulturno-prosvetne dejavnosti, da bo mogla pristopiti k vsemu problemu iz območja prosvete in kulture, katere postavlja dnevna praksa, organizacijo, ki bo dosledno zbirala in upoštevala svoje delovne izkušnje, neprestano skrbela za strokovno in ideološko rast svojega članstva in dajala vso pomoč ljudski oblasti pri njenem delu za napredek prosvete in kulture.

V smislu resolucije III. plenuma CK KPJ o nalogah šolstva, na osnovi vsega zgoraj navedenega, z željo, da bi se uspešno rešilo vprašanje organiziranja prosvetnih in kulturnih delavcev in s tem omogočil nadaljnji vzpon in razvoj prosvete in kulture, sprejema plenum naslednje sklepe:

1. da razformira Sindikat prosvetnih delavcev Jugoslavije;
2. formira naslednje organizacije:
 - a) Sindikat učiteljev in profesorjev, ki bo zajel učno in vzgojno osebje naslednjih ustanov: otroških vrtcev in zavetišč osnovnih šol, sedem in osemletnih šol, šol in domov učencev v gospodarstvu, industrijskih in drugih strokovnih šol in domov za slepe, gluho-neme in za drugo defektno mladino, srednješolskih internatov, gimnazij, srednjih strokovnih šol, učiteljskih, srednjih fizikalnih šol, šol za umetnostno obrt (v kolikor učitelji niso člani Zveze upodabljalnih umetnikov Jugoslavije) kakor tudi učiteljev in predavateljev, ki so po svoji službeni dolžnosti zaposleni v gospodarstvu, uradih ali ustanovah.

Učno osebje, ki poučuje splošne predmete v nižjih industrijskih šolah, ki so sestavni del podjetij, kakor tudi vzgojno osebje tistih otro-

ških vrtcev, zavetišč in domov učencev v gospodarstvu, ki so prav tako v sestavi podjetij, more po lastni presoji izbirati med sindikatom učiteljev ali pa sindikatom, v katerem so delavci tega podjetja.

b) Sindikat delavcev kulturno-umetniških ustanov Jugoslavije, ki bo zajel vse osebje gledališč, mladinskih gledališč, lutkovnih odrov, igralskih, baletnih in filmskih šol, igralskih akademij, ansamblov folklornih skupin, filmskih proizvodnih podjetij, radijskih oddajnih podjetij, artistskih podjetij in filharmonij.

3. Da bi se poglobilo sindikalno delo učnega, znanstvenega in umetniškega kadra na univerzah, visokih šolah in znanstvenih ustanovah, predlaga plenum:

a) združenje univerzitetnih predavateljev, ki obsegajo učno osebje univerz in visokih šol, pa preidejo neposredno v sestav Zveze sindikatov Jugoslavije in postanejo tako oblika sindikalnega organizacijskega dela za učno in znanstveno osebje ter da v svoje članstvo vključijo še znanstvene delavce Akademij znanosti in znanstvenih institutov.

b) Zvezi upodabljalnih umetnikov Jugoslavije, v kateri so vključeni upodabljalni umetniki iz vseh naših republik, prav tako neposredno včlanjenje v Zvezo sindikatov Jugoslavije.

Upodabljalnim umetnikom, članom Zveze, ki niso v neposrednem delovnem odnosu, bi bilo prav tako priznati pravice in dolžnosti članov sindikata.

Strokovnjakom iz bibliotek, muzejev, galerij in državnih arhivov bi bilo prepustiti, da se glede na značaj ustanove, v kateri so zaposleni, in specifičnost opravljenega dela sami odločijo, v katero od predvidenih organizacij bodo vstopili.

SKLEPI kongresa pedagoških delavcev LR Slovenije

Na osnovi referatov in diskusije v plenumu, dalje v referatih in diskusijah v sekcijah (za splošno pedagogiko, za zgodovino slovenskega šolstva in pedagogike, za didaktiko in metodiko, za študij slovenskega otroka, za strokovno šolstvo in za izvenšolsko vzgojo), je kongres načel bistvena vprašanja, ki naj jih rešujejo pedagoški delavci in vsa slovenska javnost v duhu resolucije III. plenarnega zasedanja CK KPJ in IV. plenarnega zasedanja CK KPS.

Kongres je poudaril, da je hkrati z zmago ljudske revolucije pod vodstvom Komunistične partije izvršena revolucija tudi na področju vzgoje in šolstva, ki se kaže v demokratizaciji našega šolstva, v socialističnih vzgojnih smotrih in v vsebini pouka, ki temelji na znanstvenih dognanjih filozofskega materializma. V tej smeri so bili od osvoboditve do danes kljub velikim objektivnim težavam doseženi ob skrbli ljudske oblasti in z naporom pedagoških delavcev uspehi, s katerimi se nemoremo ponašati. Trdno jamstvo naših nadaljnjih uspehov v smeri socialistične idejnosti pedagoških prizadevanj so: ogromna večina socialistični domovini in smotrom našega delovnega ljudstva vdanih učiteljev in profesorjev, skoro četrt milijona mladine v naših šolah, v pionirskih in mladinskih organizacijah, naši novi učni načrti, mnoge nove učne knjige in končno samo dejstvo — prvi kongres pedagoških delavcev že v prvi petletki.

Da bi z vzgojo in s poukom pospešili in še bolj vsebinsko prečistili naš socialistični družbeni razvoj, smatra kongres, da je treba:

- I. 1. Dokončno teoretsko razčistiti bistvo kvalitetnega pouka in vzgoje ter ustvariti pogoje za njiju resničitev. Pri tem pa naj postane delo eden izmed najmočnejših in najbolj neposrednih nosilcev vzgoje.
2. Preučevati našega otroka in ugotavljati specifičnosti njegovega duševnega razvoja, ki so pogojene v posebnosti naše družbene rasti. Naše pedagoško delo moramo družbeno-ideološko pa tudi psihološko orientirati. Razčistiti moramo vprašanje odnosa med socialistično pedagoško in socialistično psihologijo.

Kongres odklanja mehanistično pojmovanje psihološkega eksperimenta. Hkrati s tem, ko naglašaj pomen mladinske psihologije za učno in vzgojno delo, pa opozarja, da tega ne smemo razumeti kot restavracijo mladinoslovja, ki je degenerativni pojav v buržoazni pedagogiki.

4. Plenum naroča predsedništvu Centralne uprave SPDJ, da izdela predlog, v katere sindikate se naj včlanijo tisti člani Sindikata PDJ, ki niso bili zajeti z navedenimi novimi organizacijami ter, da pošlje ta predlog Centralnemu odboru ZSJ.

5. Zaradi bližnje reorganizacije Sindikata prosvetnih delavcev Jugoslavije republiški odbori ne bodo sklicevali svojih letnih skupščin, pač pa bodo predsedništva republiških odborov sklicala še pred koncem tega leta plenuma, katerim bodo dala poročila o svojem delu in kjer bodo seznanile člane plenuma s temi sklepi.

6. Plenum naroča vsemu vodečemu organizacijskemu kadru, da preuči te sklepe in da opravi vsa pripravljala dela, ki so potrebna za njihovo boljše in uspešnejšo izvedbo.

7. Plenum poziva vse sindikalne organizacije prosvetnih delavcev, da delajo tudi odslej brez zastoja in da še povečajo svoje napore pri reševanju nalog, ki jih je nakazala resolucija o šolstvu.

8. Plenum predlaga Centralnemu odboru ZSJ, da potrdi sklepe o razformiranju SPDJ in formiranju novih organizacij v sestavi Zveze sindikatov Jugoslavije, in da zadolži predsedstvo Centralne uprave SPDJ za izvršitev teh sklepov.

9. Plenum naroča vsem organizacijam, da nadaljujejo in okrepijo svoja prizadevanja, da se ustanovi čim več klubov prosvetnih in kulturnih delavcev. Pri tem naj upoštevajo naslednje:

a) klub vodi ustanova, kateri posvečajo prosvetni in kulturni delavci del svoje družbene dejavnosti; v klubu naj goje družabnost, izmenjajo svoje delovne izkušnje, organizirajo delo za strokovni in ideološki dvig ravnj vsega članstva.

3. Poglobiti ideološko-strokovno izobrazbo pedagoških delavcev s pestrimi oblikami individualnega in kolektivnega študija, razen tega pa najti ustrezne oblike izmenjavanja praktičnih izkušenj in tako oplajati teorijo s prakso in prakso s teorijo.

Posebno skrb je treba posvetiti vzgoji mladega pedagoškega kadra na učiteljskih, vzgojiteljskih in visokih šolah. Te šole naj dajejo mlademu pedagoškemu kadru razen strokovne, ideološko pravilno fundirane, tudi potrebno politično in pedagoško izobrazbo.

II. 1. Za razvoj naše socialistične pedagogike kritično pretresti slovenska pedagoška prizadevanja v preteklosti in preučiti vsebino ter metodo dela naprednih izobraževalnih stremljenj preteklosti.

2. Posebej zbrati dokumente in kritično oceniti vse poizkuse sovražnikov ljudstva v stari Jugoslaviji in na okupiranem ozemlju v času narodnoosvobodilne borbe, da si šolo podre.

V sklopu akcije za zbiranje dokumentov o naši revoluciji še posebej zbrati in ohraniti vse, kar dokazuje tudi na področju vzgoje in pouka visoko zavest odgovornosti in zrelost našega ljudstva.

3. Ob kritičnem ocenjevanju povojnih prizadevanj na področju vzgoje in pouka ter dela mladinske in pionirske organizacije, se skrbno čuvati metafizičnega, enostranskega vrednotenja in posploševanja storjenih napak, razumno uporabljati pretekla pozitivna izkustva, toda dosledno izhajati iz vedno novih, spreminjajočih se družbenih pedagoških potreb.

III. Vse gornje zahteve se nanašajo tako na splošno izobraževalno kakor na strokovno šolstvo.

• Posebej pa je za strokovno šolstvo treba:

1. Izdelati opise vseh poklicev, na tem temelju izdelati učne načrte ter tako dvigniti kvaliteto izobrazbe strokovnega kadra;

2. reorganizirati mrežo strokovnih šol v tem smislu, da bodo šole večjih podjetij dajale strokovno izobrazbo tudi kadru manjših podjetij iste stroke;

3. posvetiti vso skrb praktičnemu pouku v delavninah; kjer teh ni, organizirati praktičen pouk na njihovih delovnih področjih;

4. vzbujaati pri mladini osnovnih šol in gimnazij zanimanje za različna področja gospodarske dejavnosti in tako mladino sistematično usmerjati v ustrezne poklice;

b) Klubi se naj ustanovljajo za vse prosvetne in kulturne delavce določenega kraja, okraja, rajona. Kjer koli je to možno, naj zajamejo tudi ostale delavce, da le delajo na enem od področij kulture ali prosvete.

c) Klube naj vodi voljen upravni odbor, ki je odgovoren članom in pristojnemu sindikalnemu forumu prosvetnih in kulturnih delavcev tistega kraja. Da bo mogla uspešno delati, naj ima uprava kluba svoj delovni načrt, ki ga ob dejanski pomoči sindikalnega foruma mora ustvariti. Za delo kluba sta odgovorna tako njegov upravni odbor kot sindikalni forum.

d) Osnovna materialna sredstva za klub bomo iskali pri lokalnih virih, o denarnih sredstvih, ki jih bo dala sindikalna organizacija, pa je voditi najstrožjo kontrolo glede štednje z njimi, posebno še, kadar se nabavlja oprema. Za vzdrževalne stroške kluba se more od članov kluba pobirati tudi minimalna članarina.

Plenum Centralne uprave SPDJ je prepričan, da bo z reorganizacijo in izvedbo ostalih sklepov napravil korak naprej pri ustvarjanju pogojev za nadaljnji razvoj našega prosvetnega in kulturnega življenja. Nove organizacije bodo brez dvoma pomagale, da bodo prosvetni in kulturni delavci Jugoslavije napredovali tako v strokovnem kot ideološkem pogledu; pomagale jim bodo, da bodo obvladali nauk marksizma-leninizma, s tem dvignili svojo praktično dejavnost na višji idejni nivo in se še odločnejše borili tako proti ideološkemu vplivu buržoazije kot proti sodobnemu revizionizmu ter uspešno izvršili tiste naloge, ki so jih dali prosvetnim delavcem naši narodi, naša Partija in tovariš Tito.

5. omogočiti izhajanje zveznega lista za probleme strokovnih šol.

IV. 1. V organizirano predšolsko vzgojo množično in brez omejitev — v skladu z razvijajočimi se objektivnimi pogoji — zajeti predšolske otroke; predšolska vzgoja naj se vrednoti kot potrebno dopolnilo družinske vzgoje;

2. da pri predšolski kakor šolski vzgoji poleg staršev pomaga pedagoškim delavcem vsa slovenska javnost; pedagoški delavci pa naj posredujejo svoja pedagoška izkustva staršem kakor javnosti in s tem vzbude med njimi največji interes ter odgovornost za vzgojo mladega rodu;

3. da Pedagoško društvo LRS in vsi državljani pomagajo pionirski in mladinski organizaciji vzgajati mladino in da vsi pedagoški delavci dajejo tema organizacijama še nadalje vso pomoč;

4. preučiti s sodelovanjem LMS izkušnje izvenšolskega dela z mladino v preteklosti ter se koristiti z njegovimi naprednimi pedagoškimi sestavinami;

5. da Pedagoško društvo LRS ob pomoči Republiškega sveta Zveze pionirjev in Sveta za zaščito matere in otroka LRS popularizira vzgojne probleme v našem časopisu in čimprej prične izdajati poljudno-pedagoški list za starše.

V. Kongres ugotavlja, da je k njegovemu uspehu bistveno pripomogla živa pedagoška zainteresiranost vseh udeležencev in želi, da bi Pedagoško društvo:

1. preneslo njegove pozitivne rezultate med najširše plasti pedagoških delavcev;

2. ustanovilo sekcijo za študij slovenske pedagoške problematike v zamejstvu, kakor tudi pedagoške problematike Goriške oblasti;

3. organiziralo čim tesnejše sodelovanje s pedagoškimi delavci ostalih ljudskih republik FLRJ.

PLENUM RO SPD

V soboto, 2. decembra 1950 ob 9. uri dopoldne, bo imel Republ. odbor Sindikata prosvetnih delavcev svojo plenarno sejo v Domu sindikatov, Miklošičeva 22 (sejna dvorana).

Dnevni red: Poročilo RO o dosedanjem delu, reorganizacija SPD, proračun za l. 1951 ter razno.

RO SPD

Ob 33. obletnici Oktobrske revolucije

Pred 33. leti je na dan 7. novembra prišla Velika oktobrska socialistična revolucija. Tega dne je ruski proletariat pod Leninovim vodstvom vrzel kapitalistično oblast in sam prevzel vodstvo države.

Tisočletne sanje in težnje vseh tlačnih ljudi in narodov so se uresničile v prvi zmagi proletariata. S tem se je začelo novo obdobje v zgodovini človeštva, obdobje socialističnih revolucij in socializma. Oktobrska revolucija je razbila svetovno verigo imperializma, ker je onemogočila imperialistično buržoazijo svoje zemlje in na njeno mesto postavila na oblast po vsem svetu zatiran in izkoriščen delavski razred — proletariat. Osvetila je pot boja za osvoboditev delavskega razreda izpod kapitalističnega jarma vsem delovnim množicam vsega sveta in jim vili novih moči. Njena zmaga je pomenila zmago leninizma nad oportunizmom v delavskem gibanju. Zaradi tega ima Oktobrska revolucija svetovno zgodovinski pomen in zato praznujejo 7. november vsi delovni, progresivni ljudje sveta.

Rusko ljudstvo je v Oktobrski revoluciji za njo in za njene velike ideje žrtvovalo vse in doprineslo nadčloveške napore in žrtve. Neum-

no bi bilo zato misliti, da se morejo v ruskem ljudstvu izbrisati ideje Oktobrske revolucije. Vkljub lažem, zablodam, despotizmu in raznovrstnim sponam, ki jih vanje vklepa sedanja sovjetska birokratska kasta, žive ideje Oktobrske revolucije globoko v njem in morajo slej kó prej tudi priti do izraza.

Naši narodi in naša Partija so ponosni, da so tudi letošnjo obletnico Oktobrske revolucije, ki pada v dobo velike krize in idejnega kaosa v mednarodnem delavskem pokretu, pričakali z visoko dvignjeno zastavo Marxa in Lenina, z isto zastavo, pod katero je Lenin v oktobru 1917 povedel delavce in kmete v odločilni napad proti ruski kapitalistični trdnjavi. Mi smo tudi ta praznik obhajali v znamenju velikih zmag na polju izgradnje socializma, ki ga ustvarjamo v vsakodnevnem boju, polnem heroizma in samoodrekanja milijonov neutrujenih delovnih ljudi naše domovine.

Naša Partija in naši narodi so pa tudi ponosni, da so s svojim revolucionarnim narodnoosvobodilnim bojem in z bojem za izgradnjo socializma pridobili naslov naslednika Pariške komune in Oktobrske revolucije in ga danes častno nosijo.

Ob štiristoletni JAKOBA GALLUSA

V proslavo štiristoletnice rojstva enega največjih glasbenih mojstrov XVI. stoletja — Jakoba Gallusa — Petelina (1550—1591) sta Odbor za proslavo njegove štiristoletnice in Slovenska filharmonija priredila v času od 7. do 12. novembra Gallusov teden.

Gallusovo življenje, posebno o njegovi mladosti in bivanju na Kranjskem, še ni popolnoma raziskano. Bolj nam je znana njegova življenjska pot, ko je bil od 1. 1574 pevec v dvorni kapeli na Dunaju in pozneje cerkveni skladatelj ter zborovodja v avstrijskih, čeških in moravskih mestih: v Bratislavi, Olo-muicu in od leta 1585 v Pragi, kjer je tudi umrl.

Vse svoje življenje je posvetil glasbi, kjer si je v svoji dobi pridobil odlične sloves in so ga že sodobniki prištevali k vodilnim mojstrom evropske glasbe. Njegova glasbena zapuščina obsega, v kolikor je do sedaj že znana, razen redkejših posvetnih pesmi, zvanih madrigalov (v latinskem in nemškem jeziku), večinoma zbirke cerkvenih napevov. Te zbirke so izhajale pod naslovom Opus musicum v štirih knjigah od leta 1586 do 1590 in obsegajo 474 zborovskih skladb za 2 do 24 glasov v raznih sestavah za ženske, moške in mešane zборе.

Gallusova glasba še danes s svojim bogastvom oplaja kulturo vseh narodov. Zaradi njegovih dragocenih in pomembnih prispevkov v glasbeni izgradnji se k izvajanju Gallusovih del še vedno vračajo najboljši zbori po svetu.

Da bi se spoznale tudi široke množice z njegovim delom in življenjem, so organizatorji proslave odprli v mali dvorani Slovenske filharmonije razstavo njegovih del in del njegovih sodobnikov, pripravljajo izdajo poljudne knjižice o Gallusovem življenju in delu, izdajo do-slej še neobjavljenih skladateljevih del in izdajo spominske znamke z

njegovim likom. Koncerte njegovih del sta izvajala v Ljubljani zbor Slovenske filharmonije in Glasbene matice, ki bosta s temi koncerti tudi gostovala po večjih mestih. Zbor zagrebskega radia pa je med Gallusovim tednom izvajal v Ljubljani vokalni koncert skladb Gallusovih sodobnikov.

Zdravstveno-prosvetno delo na vasi

Dne 14. oktobra 1950 je bila majhna slovenjgoriška hribovska vas deležna nenavadnega obiska. Prispel je avto GO RKS.

Deca višjih razredov naše šole — polna sladkega pričakovanja — videti film (vseeno kakšnega!...), samo da bo film, film, film... se je nagnela v predavalnico v šoli.

Taka je deca! Tovariša predavateljica je stopila pred naše pionirje in pionirke. Pričela je s komaj minulim tednom RK, kratko prešla zgodovino RK, govorila o njegovem velikem in plemenitem švicarskem ustanovitelju in o universalni zastavi, pod katero se zbirajo človeška srca, — da srca vseh kontinentov ter obravnavala aktualno temo o škrlatinki, ki se prav tu v našem okolišu precej močno pojavlja.

Nič več — to je bilo vse! To bi bilo stvarno, lapidarno poročilo o tem »dogodku« na vasi.

Toda! Čutimo se dolžni, da — post festum — še enkrat vsaj v duhu preletimo to predavanje in da ocenimo njegovo vrednost. Učitelji, poklicni pedagoški delavci, ki so sredi med deco poslušali to predavanje, so pač res poklicani, da sodijo o njem.

To je bilo predavanje visoke kvalitete, ki zasluži, da ga javno pohvalimo.

Takoj prvi stavki so tovarišico predavateljico primaknili k deci; z vsakim naslednjim stavkom si jo je

Na konferenci okrajnih inspektorjev, ki se je vršila v mesecu juliju t. l. v Ljubljani, smo obširno razpravljali o načinu pomoči, katero naj dajejo inspektorji Ministrstvu za prosveto in okrajni inspektorji pedagoškim delavcem na šolah ob priliki inspekcij. Ta konferenca je podrobneje osvetlila dosedanje delo in določila bodoči način dela inspektorjev.

Na konferenci je bilo prikazano, da je bil dosednji sistem inspekcij premalo načrten. Inspektorji niso mogli dati večje pomoči širšemu krogu pedagoških delavcev, ampak je bila njihova strokovna pomoč omejena bolj ali manj na posameznike ali na posamezne šole.

Dosedanji način inspekcij se je v povojnem razdobju, ko je bilo potrebno drobno individualno delo s posameznimi pedagoškimi delavci na šolah, pokazal kot nujen. Toda na novi stopnji razvoja našega šolstva, ko smo dobili številne nižje gimnazije, je postala individualna pomoč inspektorjev preozka.

Razumljivo je, da inspektorji ministrstva za prosveto v enem šolskem letu ne bi mogli obiskati vseh višjih in nižjih gimnazij, učiteljskih in strokovnih šol. Se manj bi bilo mogoče strokovno inšpicirati vse pedagoške delavce, ki poučujejo posamezne predmete na teh šolah. Da bi pa vendar mogli dati inspektorji že pri samih inspekcijah pedagoškim delavcem večjo pomoč, se je Ministrstvo za prosveto odločilo za naslednji sistem inspekcij po naših šolah:

Skupina strokovnih inspektorjev bo zajela v inspekcijo istočasno širše področje šol. Na vnaprej določenem področju, ki bo obsegalo šole enega ali dveh okrajev, bodo strokovni in-

»naravnala« še bliže, še bliže... Tako! — in sedaj se je pričelo...

Prav preprosto, deci razumljivo — jasno, enostavno je govorila pionirjem o bližnjih, daljnih in davnih, neskončno drobnih in zopet velikih stvareh; o velikem, lepem, mogočnem, pa zopet o gnusobi in pogubni nevarnosti, o veselju in bolečini, o svetli ljubezni in senčnem sovraštvu... Toda o vsem je govorila s tako notranjo prizadetostjo, s takim samolastnim nofranjem neomajnim prepričanjem, da njena beseda ni šla več po dolgem vodu skozi ušesa in oči, ampak je z lahkoto našla najkrajšo direktno pot do mladih src in do možganov 10 do 14 letnikov.

Telesa naših sicer razgibanih pionirjev se en in tritetr ure niso ganila —; kako tudi? — ko pa vemo, da so le redki gibi, ki jim možgani ne ukazujejo, a možgani so jim bili ves čas tako lepo zaposleni.

Na večkratna predavateljica kontrolna, rekapitulacijska vprašanja je deca pravilno odgovarjala...

Zopet smo se prepričali, da naravnost ni absolutno odvisna od materialnih učnih pripomočkov, da pa ji je pogoj globoko čuteča pedagoška osebnost s kredo v roki...

Deca je resnobno-slavnostnih lic odhajala z zavestjo, da si je pridobila mnogo koristnega in plemenitega za življenje in nikdo se ni niti spomnil na — film...

Učitelji smo se že med predavanjem obzirno in za predavateljico gotovo neopazno spogledovali in pomenljivo pomežikovali naši mladi tovarišci-tečajnici: ...pst!, priprava... uvod... hoče vzbuditi zanimanje...», pa zopet: ...sedaj lepa in spretna, vzročno utemeljena objava smotra...», pa podajanje — lepo kos za kosom, vmes pa utrjevanje in kontrola ter končno poglabljanje in rekapitulacija...»

To je bil vzorni nastop neučiteljice, nameščenke GO RKS. Starejši poklicni tovariši nam je izrazil svojo srčno željo takole: »Če bi bila tovarišica Heraković učiteljica na naši šoli, bi se pri njej hoptirajoč učil praktične psihologije in metode — vsak dan.«

Isto željo so imele prav vse tovarišice na šoli!

Zvečer je imela tov. Heraković predavanje za odrasle. Tudi tu je s svojim plemenitim osebnim odnosom do človeka in do skupnosti namah pridobila svoje mnogobrojne poslušalce, ki so ji vsi sledili s hvaležno pozornostjo do zadnje besede.

Z dovoljenjem navajamo geslo, ki smo ga pred kratkim nekje brali — tu kot zaključek:

»Učitelj ne dela z maciljem in diletom! Toda — tudi če bi, bi se poznalo na njegovem zamahu in udarcu: ali je mrkega srca... tesal les, ali je z ljubeznijo in s predanostjo oblikoval — lik človeka.«

Telesno šibka, rahla in skromna Herakovićeva ga oblikuje pridno in vestno z goljatskim zamahom, toda brez glasnega »ho-rukanja« — tiho, z ljubeznijo in zvesto...

Sindikalna grupa ZPD
Desternik pri Ptuj

Pedagoškim delavcem bomo nudili

večjo pomoč pri inšpekcijah

spektorji pregledali poleg predmetov svoje stroke tudi pouk profesorjev in učiteljev, ki poučujejo druge sorodne stroke; zanimali se bodo za splošno učno in vzgojno problematiko v šoli ter za vzgojno problematiko izven šole; preučevali bodo odnose organov ljudske oblasti do šole in odnose pedagoških delavcev do vzgoje mladine in ljudstva izven šole ter njihove odnose do ljudske oblasti; zanimali se bodo za vzgojno delo v dijaških domovih. Skratka — zanimali se bodo za celotno prosvetno in kulturno problematiko širšega področja, ne pa samo za eno šolo ali en kraj.

Da bodo mogle takšne inspekcije dati čim jasnejšo sliko o vseh navedenih vprašanjih, bodo k inspekcijam pritegnjeni tudi okrajni inspektorji. Ti bodo s strokovnimi inspektorji ministrstva istočasno inšpicirali delo osnovnih šol in nižjih gimnazij.

Po izvršenih inspekcijah širšega področja bodo inspektorji sklicevali konference pedagoških delavcev inšpiciranega področja. Na teh konferencah bodo podali splošno analizo učno-vzgojnega in metodičnega dela na pregledanih šolah, ob tem pa dajali tudi konkretna navodila in nasvete za odpravo pomanjklivosti pri učnem in vzgojnem delu. Posebej bodo strokovni inspektorji po izvršeni inspekciji imeli strokovne konference za predavatelje posameznih strok. Na takšnih strokovnih konferencah bodo inspektorji na osnovi temeljnih napak in pomanjklivosti, ki bi jih pri inspekciji ugotovili v predmetih svoje stroke ali v sorodnih predmetih, dajali konkretna navodila za izboljšanje pouka; dalje navodila za pravilno izvajanje učnih načrtov, za študij v predmetnih aktivih; konkretno bodo pokazali, kako je treba obravnavati določeno učno snov na različnih stopnjah in podobno.

S sistemom inspekcij širšega področja in s skupnimi konferencami po izvršeni inspekciji ter s posebnimi strokovnimi konferencami s predavatelji posameznih strok bodo inspektorji dajali večjo pomoč širšemu krogu pedagoških delavcev na osnovi ugotovljene načelne učne in vzgojne problematike. Inspektorji bodo dajali bolj temeljito in bolj obsežno pomoč na podlagi konkretnih primerov širšemu krogu pedagoških delavcev, ki poučujejo posamezne predmete na šolah.

Opisani sistem inspekcij ter obliki konferenc po izvršenih inspekcijah so izvedli inspektorji ministrstva

za prosveto skupno z okrajnimi inspektorji na območju okrajev Murska Sobota in Dol. Lendava v času od 3. do 7. oktobra t. l. Inspektorji so poleg strokovne in splošne inspekcije na višji gimnaziji in učiteljski v Murski Soboti izvršili strokovne in splošne inspekcije na nižjih gimnazijah in osnovnih šolah v Bel-tincih, Cankovi, Rogaševcih in Gor. Lendavi v soboškem okraju ter na nižjih gimnazijah in osnovnih šolah v Dol. Lendavi, Odrancih, Črenšovcih in Bogojini v lendavskem okraju. Poleg navedenih šol so bili inšpicirani dijaški domovi in izvenskole mladinske ustanove v obeh okrajih.

Konferenc po opravljenih inspekcijah, ki so se vršile 7. oktobra v Murski Soboti za ravnatelje in za predavatelje posameznih strok vseh gimnazij soboškega in lendavskega okraja se je udeležilo nad 50 pedagoških delavcev. Po skupni konferenci za vse pedagoške delavce, pri kateri je bila obravnavana splošna problematika učnega in vzgojnega dela na šolah in kjer so bile dane splošne smernice za izboljšanje nadaljnjega dela, so se vršile takoj nato posebne strokovne konference za predmetne učitelje, ki poučujejo na gimnazijah zgodovino-zemljepis, matematiko-fiziko, biologijo-kemijo.

Navzoči pedagoški delavci so bili z obema konferencama v splošnem zelo zadovoljni. To dokazujejo njihove izjave, da si takšnih inspekcij, takšne vrste pomoči in takšnih konferenc želijo čim več. Strokovne konference so dale predavateljem mnogo praktičnih navodil in nasvetov; podprle so vsa lepa stremjenja in prizadevnost pedagoških delavcev, ki hočejo spraviti pouk na naših gimnazijah na dostojno višino.

Pričakujemo, da bomo s takšnim sistemom inspekcij in s konferencami po opravljenih inspekcijah širšega področja šol dajali večjo in uspešnejšo splošno in strokovno pomoč za izboljšanje učnega in vzgojnega dela in to širšemu krogu pedagoških delavcev. Želimo, da bi se o načinu in koristih te vrste pomoči, izjavili tudi sami predavatelji in to v našem tisku. Obenem pa želimo, da bi odkrito pokazali na pomanjklivosti dosedanjih inspekcij, na konkretno učno in vzgojno problematiko, ki pri prvih inspekcijah te vrste ni bila načeta; kajti samo pri takšnem odkritem javljanju nenačetih problemov in dosedanjih pomanjklivosti pri inspekcijah bo moglo biti bodoče delo inspektorjev boljše in pomoč delavcem večja.

J. K.

„POPOTNIKA“ začetek in konec

Po poročilu delegata, ki ga je kot edinega mogel poslati naš največji srednješkolski zavod na letošnji pedagoški kongres, je izzveneval temeljni ton kongresa vse dni v tem, da je možna rast tudi v bodočnosti le iz preteklosti. Tako je dal kongres izraza občutka, ki ga imamo v pedagoški dobi dalje časa, ko je »sodobna« pedagogika zaprla vrata kar v načelu vsej preteklosti. Zato toplo pozdravljamo nekoliko zapozneli, a tem krepkejši kolektiv.

Kdor je iz učiteljske rodbine in je posvetil vse življenje šolskemu delu, kar hudo občuti, da je sodobnost kar na mah tudi v strokovni reviji pozabila na Popotnika, ki je bil skozi 66 let vzorno pedagoško glasilo.

Leta 1852 se je rodil »Šolski prijatelj«, časopis za šolo in dom, ko je bil pa ta posvečen v prvi vrsti duhovnikom, se je rodil leta 1861 »Učiteljski tovariš«, list za šolo in dom, pač prvi, ki je zavestno in najčistilneje uporabljal pojem tovarištva v prvotnem pomenu. Velik del njegove naloge je prevzel leta 1880. »Popotnik«, ki je imel isto tako podnaslov »list za šolo in dom«.

Revijo je ustanovil celjski profesor Mihael Zolgar, rojen leta 1833 v St. Petru na Medvedovem selu, ki je po dovršeni maturi bil najprej bogoslovec v Celovcu, šel študirat na univerzo na Dunaj, bil najprej učitelj v Celju, nato profesor v Kranju in končno zopet v Celju, kjer je umrl leta 1890. Bil je odbornik Slov. Matice, postal deželni poslanec kmetijskih občin celjskega okraja, največjo zaslugu pa si je pridobil kot ustanovitelj Popotnika, ki mu je napisal tudi uvodno besedo: Rojakom: Ze dolgo so gojili radoljubni ob bregovih bistre Savinje in njenih okolic željo, da bi izhajal v Celju list, po katerem bi se posebno učitelji pa tudi drugi ljudje na prijeten način podučevali in kratkocasil. Listu bo ime »Popotnik«, ki se z današnjim dnem odpravlja na svoje težavno popotovanje... In od takrat je sedaj minilo sedemdeset let, ko je končno odšel... pa še ne vemo točno, od kod mu ime, ki mu je Sodobna revija dala le skromno sormestvo na zadnji poti v svoji Uvodni besedi: češ da je bil »Popotnik« 66 let živ spremljevalec hotenja slovenskega učiteljstva... in

mimo teh 66 letnikov ne bo smel nihče, ki bo proučeval zgodovino slovenskega šolstva... a vendar smatra novi izdajatelj za primerno, da ji spremeni ime...

Od kod mu torej dosedanje ime? Ze od leta 1854 so poznali Levstikovega Popotnika, posebno znamenitost pa je dosegel že prej Strelov Popotnik, ki so ga kar tajinstveno peli na veliki slovanski Besedi na Dunaju že leta 1846 (Gl. Levčevu študiju v Knezovi knjižnici 1898, str. 166 sl.).

Z ugotovitvijo, da je možna tudi v pedagoški bodoča rast le iz preteklosti, je dal kongres dolžno zadostenje tudi Popotniku kakor vsem mrtvim in živim pedagoškim delavcem, ki so ustvarjali tradicije za pedagoško delo v preteklosti za sodobnost in prihodnost.

Dr. P. Strmšek

OBJAVA

Centralne Uprave sindikata prosvet. delavcev Jugoslavije

V Biblioteki Sindikata prosvetnih delavcev Jugoslavije je izšla knjiga: V. G. Bjelinjski »Izabrana pedagoška dela«.

Knjiga vsebuje veliko število recenzij mladinskih knjig in učbenikov, kritičnih člankov o knjigah, ki so namenjene širokim ljudskim množicam in razmišljanju o obče prosvetnih vprašanjih.

Razdeljena je na štiri dele:

- I. Obča vprašanja pedagogike, prosvete in moralne odgoje;
- II. O vsebini in metodah pouka, o učbenikih;
- III. O otroški in mladinski književnosti;
- IV. O knjigah za ljudstvo.

Knjiga je tiskana v cirilici in se naroča pri Centralni upravi Sindikata prosvetnih delavcev Jugoslavije (Beograd, Kralja Milutina 66 — Poštni predal 310). Denar se nakazuje na ček. rač. štev. 103-903207. Na zadnji strani čeka je treba zapisati, da se denar nakazuje za knjigo V. G. Bjelinjskega. Seže ko bo denar nakazan, bo knjiga odpremljena naročniku. Cena knjige je din 50.—.

PROTEST DEMOKRATIČNE FRONTE BENEŠKIH SLOVENCEV

Trst, 7. nov. (Tanjug). Demokratska fronta Slovencev za Beneško Slovenijo je protestirala pri italijanski vladi proti ravnanju krajevnih oblasti s starši in otroki Beneške Slovenije, ki so obiskovali slovenske šole v Gorici.

V protestu je rečeno, da ni v Beneški Sloveniji nobene slovenske šole, tako da so otroci prisiljeni obiskovati slovenske šole v Gorici. Vendar so italijanske oblasti poklicale starše teh dijakov pred sodišče v Tarcentu in pritiskajo nanje, da bi vzeli svoje otroke iz slovenskih šol.

V protestu je dognano, da podpira slovenske šole v Gorici italijanska vlada in da zaradi tega krajevne oblasti nimajo pravice motiti razvoja teh šol, kakar je rečeno, da je tudi Glavni odbor demokratične fronte Slovencev za Beneško Slovenijo pripravil posebno poročilo o pristranosti do Slovencev in slovenskih šol v videmski pokrajini, ki ga bo poslal italijanski vladi in organizaciji Združenih narodov.

Proti raznarodovalni politiki, ki jo vodijo italijanske oblasti proti slovenskemu prebivalstvu v Italiji, je sprejel protest tudi Glavni odbor demokratične fronte Slovencev v Italiji. V tem protestu je rečeno, da je klicanje staršev slovenskih dijakov pred sodišče, zato ker so svoje otroke poslali v slovenske šole, kršitev mirovne pogodbe z Italijo in italijanske ustave, ki jamčita vse pravice manjšinam v Italiji.

SLOVENSKE ŠOLE V TRSTU IMAJO VEDNO VEČ DIJAKOV

V slovenskih šolah v Trstu je letos naraslo število dijakov navzile raznim ukrepom, s katerimi so italijanske oblasti onemogočale slovensko delo v šoli. V industrijsko-obrtni šoli se je povečalo število dijakov za 40% v primeri z lanskim letom, znatno pa je naraslo tudi v slovenski nižji strokovni šoli.

S povečanjem števila slovenskih dijakov je postalo vprašanje prostorov za slovenske šole v Trstu še bolj pereče, ker so 4 slovenske srednje šole nameščene v majhnem nehigieničnem poslopju, vsa ravnateljstva pa v eni sobi. Tržaške oblasti niso odobrile niti lire kredita za adaptacijo in zgraditev slovenskih šol, dočim so samo za obnovo italijanskega liceja »Dante« izdale 35 milijonov lir.

POSVETOVANJA O IZOBRAŽEVANJU DELAVCEV

V Beogradu so imeli posvetovanja predstavniki ministrstev prosvete in glavnih odborov sindikatov iz vseh republik o novem sistemu in novih oblikah dela za splošno in strokovno izobraževanje delavcev. Na posvetovanju je bilo sklenjeno, da bodo izdelali predlog izobraževalnega sistema predstavniki zveznega sveta za znanost in kulturo, zveznega ministrstva za delo ter Centralnega odbora Zveze sindikatov Jugoslavije na podlagi gradiva, ki so ga dali na razpolago predstavniki prosvetnih ministrstev in glavnih sindikalnih odborov.

OKVIRNI PROGRAM za pedagoško-politični študij pedagoških delavcev

Republiški odbor SPDS predlaga v soglasju s Pedagoškim društvom in Ministrstvom za prosveto LRS svojim organizacijam naslednji okvirni študijski program:

I.

BOJ ZA DEMOKRATIZACIJO DRUŽBENEGA ŽIVLJENJA

(Problematiko je treba obdelovati posebno z vidika, da je stopnja demokracije v prvi vrsti odvisna od pravnega pojmovanja socialistične demokracije, to se pravi, da gre za vzgojo ljudi v duhu socialistične demokracije, za vzgojo socialističnega človeka.)

Osnovni študijski material:

1. Tito: — »Upravljanje gospodarstva po delovnih ljudeh« (Komunist št. 4—5, 1950).
2. Referat tov. Džalasa in resolucija »O šolstvu« na III. plenarnem zasedanju CK KPJ (govor in tekst resolucije naj služi za analizo, kaj smo že storili po resoluciji, kaj nam resolucija nalaga kot stalne naloge in kaj je treba še takoj nujno rešiti).
3. Regent Ivan: — »Uvodna beseda na prvem kongresu pedagoških delavcev LRS«. (Zbornik referatov kongresa pedagoških delavcev LRS. Zbornik bo izšel konec decembra.)

4. Boris Zihel: — »Prispevek k vprašanju o komunistični morali«. (Komunist št. 6, 1949.)

5. Boris Zihel: — »Država v prehodnem obdobju«. (Predavanje na Prvem pedagoško-političnem tečaju v Ljubljani.)

6. Miha Marinko: — »O metodah političnega vodstva partijskih organizacij«. (Referat na I. republiški partijski konferenci — »Delo«, glasilo CK KPS št. 3—4, 1950.)

7. Vlado Schmidt: — »Temelji naše moralne vzgoje«. (Pedagogika IV. — skripta VPS.)

Poglobitveni študijski material:

1. Lenin: — »Država in revolucija«. (Cankarjeva založba, 1949.)
2. Engels: — »Izvor družine, privatne lastnine in države«. (Cankarjeva založba, 1947.)

II.

PROBLEMI UČNEGA IN VZGOJNEGA DELA

Zasidranost v naši stvarnosti, trdne znanstvene osnove, poznavanje učne tehnike.

Osnovni študijski material:

1. Kimovec Franc: — »Pozitivna pedagoška tradicija in naša današnja stvarnost«. (Zbornik pedagoškega kongresa.)
2. Iva Segula: — »Pomen psihologije za učno in vzgojno delo«. (Zbornik pedagoškega kongresa.)
3. Šilih-Gogala: — »Značilnosti in pogoji kvalitete pouka«. (Zbornik pedagoškega kongresa.)

4. Vlado Schmidt: — »Teorija pouka«. (Pedagogika III. skripta VPS.)

Poglobitveni študijski material:

1. N. D. Levitov: — »Osnovi pedagoške psihologije«. (Pedagogika — književni zbor — Zagreb 1950.)
2. Marks-Engels: — »O vaspitanju i obrazovanju«. (Beograd 1948 — latinica.)

III.

PROBLEMI VZGOJE V PIONIRSKI ORGANIZACIJI

Osnovni študijski material:

1. Vlado Schmidt: — »Stil vzgojnega dela z učenci in pionirji«. (Zbornik pedagoškega kongresa.)
2. Ljiljka Gostenčnik: — »Psihološka analiza pionirjeve aktivnosti«. (Zbornik pedagoškega kongresa.)
8. Navodila za delo odrednih svetov. (Iniciativni svet Zveze pionirjev Slovenije.)

Poglobitveni material:

1. Vlado Schmidt: — »Kolektiv kot subjekt vzgoje«. — »Kolektiv kot objekt vzgoje«. (Pedagogika IV. — skripta VPS.)
2. Makarenko: — »Izabrana pedagoška djela«. (Beograd 1948.)

IV.

PREUČEVANJE OTROKA (MLAD. PSIHOLOGIJA)

1. B. M. Teplov: — »Psihologija«. (Izdano v cirilici — Beograd 1948.)

V slovenskem prevodu bo izšlo delo kot skripta za pomoč pri pouku psihologije.

2. Dr. Marijan Tkalič: — »Dječja psihologija«. (Skripta univerze v Zagrebu, 1948.)

Poglobitveni študijski material:

1. S. S. Rubinstein: — »Razvoj dječjeg mišljenja — Razvoj dječjeg govora«. (Zagreb 1950.)
2. Milčinski: — »Ptički brez gnezda«.

Okrajni pedagoški aktivni si izberejo iz programa 1—2 temi, ki jih obdelujejo vse leto.

Priporočljivo je, da izberejo prvo temo prav vsi aktivni, ker je ta osnova za pravilno razumevanje naših današnjih nalog.

Pedagoški aktivni naj se na terenu svobodno formirajo. Pedagoškim aktivom bo pri študiju pomagalo Pedagoško društvo LRS po svojih okrajnih aktivih, ki so bili formirani lanske šolske leto. Priporočamo, da se za področje vsakega okraja izdela podrobnejši načrt študija, lahko si pa posamezni pedagoški aktivni tudi samostojno izberejo temo iz okvirnega programa. Pedagoško društvo in Republiški odbor zveze prosvetnih delavcev pričakuje, da bodo pri študiju močna opora udeleženci počinjskega pedagoškega — političnega tečaja v Ljubljani.

ljani. Okrajni kot terenski aktivni naj se zaradi pomoči tesneje povežejo s Pedagoškim društvom in Ljubljani.

Študij poedinih tem naj se ne omeji le na obdelavo literature, temveč se naj ugotovitve konkretnizirajo na primerih iz naše stvarnosti ozir. učne prakse. To velja še posebej za I, II. in III. temo.

Literaturo naj si aktivni priskrbe sami, le v skrajnem primeru naj se obračajo za pomoč na Pedagoško društvo ali Republiški odbor prosvetnih delavcev.

V času zimskega odmora bo Pedagoško društvo priredilo enotedenski pedagoški politični tečaj, na katerem bo obravnavana problematika iz okvirnega programa.

Poleg pedagoško-političnega študija naj pedagoški delavci posvetijo vso skrb predmetno-strokovnemu študiju in strokovnim (predmetnim) aktivnim. Program zanj bo izdelalo Ministrstvo za prosveto in bo dostavljen neposredno gimnazijam, učiteljskim in srednjim strokovnim šolam. Učiteljem osnovnih šol, ki se zanimajo za predmetni strokovni študij, priporočamo, da se povežejo v strokovne aktivne na srednjih šolah. Pedagoški delavci na strokovnih šolah, ki poučujejo predmete obsežne obsežne vsebine (jezik, matematiko, zgodovino, zemljepis, fiziko itd.) naj se v kraju povežejo s strokovnimi aktivni srednjih šol.

Ta navodila je razumeti tako, da po sindikalni liniji študiramo le material iz okvirnega programa pedagoško-političnega študija — drugega programa ni! Predmetni strokovni aktivni pa se formirajo svobodno v okviru šol in delajo po programu Ministrstva za prosveto ob pomoči strokovnih inšpektorjev Ministrstva za prosveto.

V prejšnjih dobah so zgodovinski in politični dogodki ustvarjali zbirke velikih knjižnih zakladov, v novejši dobi pa predvsem gospodarski razvoj, ki je bistveno spremenil lice, namen in delo starih knjižnic in prikladal v življenje vrsto novih. Industrializacija v preteklem stoletju je ustvarila bogato in izobraženo meščanstvo, ki je za povečanje udobnosti svojega življenja izrabljalo znanost v svoj razredni prid. Moderni razvoj tehnike in naravoslovja je močno razširil krog starih knjižnic, razvoj industrijskih podjetij in tovarn pa je ustvaril velika mesta in industrijska središča, v katerih je nastal in se razvijal nov družbeni razred, delavski razred. Dvig njegovega življenjskega standarda je mnogo bolj kot v prejšnjih časih odvisen od pridobitve in dopolnitve višjega in strokovnega študija. Delovni človek je danes nosilec, ustvarjalec in uživalec znanosti in umetnosti. Na naprednih pridobitvah preteklosti živi v sedanjosti in gradi za prihodnost.

Iz teh, le na kratko nakazanih osnov, so se razvile moderne knjižnice, ki so trojne: ljudske, strokovne in splošno znanstvene.

Ljudske knjižnice, sindikalne, mestne in krajevne, so se rodile iz socialnih potreb najširših ljudskih množic. Te knjižnice imajo nalogo, da brez omejitve dajo knjigo na razpolago delovnim množicam in da tako zadovoljijo njihove potrebe po razvedrilu, po strokovni in splošni izobrazbi ter po pouku v idejnem, političnem, družbenem in gospodarskem pogledu. Knjiga v ljudski knjižnici je objekt, ki se redno izposoja in gre nepretrgoma iz roke v roko ne glede na to, ali se knjiga pri tej nenehni uporabi razcefa in uniči ali ne. Tu vrši knjiga izrazito socialno vlogo v polnem obsegu. Po številu raztrganih knjig, ki se morajo sproti nadomeščati z novimi, se tudi sodi, v kakšni meri je ljudska knjižnica opravljala svojo nalogo.

Drugačne so strokovne knjižnice. Nastale so večinoma v zgodovinskem razvoju, ko jim je dal podlago in začetke kak znanstvenik, knjižljubec ali pa priročna knjižnica kak specialne ustanove. V življenje jih je prikladal diferenciacija znanstvenih panog, potrebe modernih specialnih znanosti in velike industrije pa tudi težnja po razbremenitvi velikih znanstvenih knjižnic. Imamo jih v znanstvenih ustanovah v institutih, na visokih šolah (seminarij na univerzi) pa tudi na ministrstvih, na sodiščih, v velikih tovarnah i. pod. Tu je knjiga omejena na uporabo določenih strokovnjakov in se navadno ne izposoja.

Med tema dvema skrajnostima pa stoji splošna znanstvena knjižnica, kamor štejemo n. pr. Narodno in univerzitetno knjižnico in Slovensko knjižnico v Ljubljani ter študijske knjižnice v Mariboru, Celju in Novem mestu. Te knjižnice so se razvile iz starejših knjižnic, ki so se prilagodile modernemu razvoju in

Ljutomerski prosvetni delavci so abaravali

Ljutomerski prosvetni delavci so z vso vnemo pričeli s šolskim delom v novem šol. letu. To nam potrjuje prvo zborovanje Ljutomerske podružnice SPD, ki je pokazala, da hočejo učitelji v tem šol. letu doseči še boljše uspehe v šoli in ljudsko prosvetnem delu na vasi. Po političnem poročilu je predaval o ustvarjalnem spisovnem pouku prof. Albert Zerjav. Učitelji so tovarišu predavatelju hvaležni za navodila. Predavatelj je poudaril važnost doživljajev, ki naj bi služili kot gradivo za ustvarjalno spise. Pokazal je vse oblike spisovnih sestavkov, ki naj se stopnjujejo od lažjega k težjemu. Slovenske naloge, ki jih pišejo učenci ob koncu šol. leta, morajo pokazati napredek v pismenem izražanju. Če bi pogledali naloge naših srednješolcev, bi se večkrat lahko prepričali, da se prva in zadnja naloga v istem šol. letu po kvaliteti ne razlikujeta, ker je bilo pisanje šol. nalog stihijsko, pač bolj zaradi števila nalog, ki so predpisane v šol. letu, ne pa kot kontrola učenčevega znanja in napredka v slovenščini.

Ljutomerski učitelji so pričeli s tekmovalnim v čast 10 obletnice OF. V ta namen so sestavili in sprejeli obsežen tekmovalni načrt dela, ki obsega politično-ideološki in strokovni študij, izboljšanje vzgojnega in ostalega šol. dela ter pomoč kmečko-nadaljevalnim šolam, izobraževalnim tečajem na vasi ter pionirski organizaciji.

Študijsko delo se odvija v osmih sindikalnih skupinah. Vse skupine predelujejo študijski program, da bodo pripravljene, ko bodo objavljene konsultacije. Na podružničnem sestanku je sklenjeno, da bodo učitelji posvetili večjo skrb študiju psihologije otroka ter si želijo v tej temi več predavanj.

Najvažnejša točka poslovanja Ljutomerske podružnice je bila v začetku šol. leta predelava učnih načrtov za osnovne šole in nižje

gimnazije. V ta namen so se vršili strokovni sestanki na nižji gimnaziji v Ljutomeru, kjer so se predavatelji dogovorili glede učne snovi, učnih in pomožnih knjig, učil ter drugih pripomočkov, ki služijo izboljšanju pouka. Učitelji so pričeli sami izdelovati nova učila ter popravljati stara.

Na področju Ljutomerske podružnice sta ustanovljeni dve kmečko-nadaljevalni šoli, in sicer na Cvenu in Podgradju. V teh šolah bodo imeli naši učitelji odgovorno delo. Isto tako pripravljajo po vaseh vaško-izobraževalne tečaje. Člani sind. skupine na Glasbeni šoli v Ljutomeru pripravljajo koncerte orkestra in gojijo komorno glasbo. Učitelji se udeležujejo na kult. prosvetnem področju v Skutu Janeza Kladuče v Ljutomeru ter pomagajo pevskim in igralskim družinam na Cvenu, v Ljutomeru, Sv. Tomažu, Razkrižju in Stari cesti.

Pred 100 leti se je rodil v Ljutomeru slovenski pedagog Henrik Schreiner, ki ima izredne zasluge za slovensko pedagoško znanost in razvoj slovenskega šolstva. Leta 1903 je ustanovil Slovensko šolsko matiko in je bil njen dolgoletni predsednik. S svojimi pedagoškimi članki in razpravami, ki so izhajale v Popotniku, je dal pobudo slovenskemu učitelstvu. Po njegovi iniciativi so izhajali šolski priročniki in vsa pedagoška literatura, ki je služila našim učiteljem skozi pol stoletja pri njihovem delu v šoli. Ljutomerski učitelji so se spomnili Henrika Schreinerja in so sklenili, da mu postavijo na njegovi rojstni hiši v Ljutomeru spominsko ploščo. Ker je bil pokojni Schreiner ravnatelj mariborskega učiteljskega, ki je vzgojilo pod njegovim vodstvom generacijo naših najboljših vzgojiteljev, bo proslava v Ljutomeru povezana s proslavo marib. učiteljskega, ki bo dala ta dan v Ljutomeru kulturno prireditve.

Jamšek Svoimir

ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA V KRANJU

uravnale svoje delo po novih potrebah. Namenjen so predvsem splošnemu znanstvenemu delu. Zato morajo hraniti za sedanjost in prihodnost vse, kar je ustvarila preteklost, obenem pa hraniti za prihodnost vse, kar ustvarja sedanjost. Njih naloga je torej dvojna: arhivalna in študijska. Arhivalno nalogo vrše s tem, da hranijo knjižne zaklade in jih zbira kot vir za materialno in duhovno zgodovino. Svojo študijsko ali znanstveno nalogo pa opravljajo s tem, da služijo sedanjosti, da svojim današnjim obiskovalcem omogočajo na podlagi naboranega gradiva vsestransko zgraditev in dopolnitev znanja in spoznanja na poti k ustvaritvi boljšega življenja za delovnega človeka. Knjiga v študijski knjižnici ni navaden izposojalni objekt, marveč je osebnost, ki jo je treba ohraniti pri življenju. Za primer naj navedem Prešernove Poezije. Prvotisk njegovih Poezij iz leta 1847 je že prava redkost, po knjigarnah ga ni mogoče nikjer več dobiti. Študijska knjižnica ima nalogo, da ga ohrani za prihodnost, zato ga mora hraniti v primerni obliki. To pa ne bi bilo mogoče doseči, če bi se knjiga izposojala kot izposojalni objekt danes temu, jutri onemu, ker bi se kmalu uničila. Potemtakem je funkcija knjige omejena. Študijska knjižnica posebno redkih in dragocenih knjig in revij sloh ne izposoja, daje pa jih vsakemu interesentu na razpolago v sami knjižnici. Izposojajo se ponatisi prvotiskov in dela v več izvodih, katerih enega hrani knjižnica v arhivalnem oddelku, druge pa izroča v socialno uporabo.

Študijska knjižnica v Kranju ima predvsem naslednje naloge: Zbirati ves slovenski tisk iz preteklosti, sproti nabavljati vso sodobno knjižno produkcijo, in to ne le leposlovnih in znanstvenih knjig, marveč tudi časnike in časopise, nadalje slike, zemljevide in notni material, posebej še rokopise, gradivo iz NOB ter knjižno in literarno ostalino umrlih znanstvenikov in umetnikov s področja, ki ga obsega knjižnica. Specialna naloga pa je sistematično zbirati gradivo za Prešerna, Jenka, za gorenjski turizem, za gorenjsko industrijo in obrt, za kmetijstvo in planštvo itd. — Nabrano gradivo skrbno varovati pred uničenjem, stalno dopolnjevati in ga dati na razpolago vsem interesentom. — Prirejati priložnostne razstave, n. pr. Prešernove, Jenkove, Zupančičeve, Cankarjeve, NOB, tehnične knjige itd. Ustvariti živ vir za znanstveno in umetniško ustvarjalno delo v naši deželi. — Biti matica za knjižničarsko delo na podeželju in v ljudskih knjižnicah. — Vzdrževati najtesnejše zveze s sorodnimi knjižnicami v vsej domovini. — Nuditi podporo in čim tesneje sodelovati z drugimi kulturnimi ustanovami v okraju, kot so gledališče, muzej, KUD-i itd. — Oblikovati našo družbo znanstveno in idejno v smeri graditve socializma. Buditi med ljudskimi množicami zanimanje za knjige in dvigati

njih duhovno življenje v razgledanega in duhovno bogatega novega človeka. Odstranjevanje iz njega predodke preteklosti in mu kazati napredno pot v prihodnost.

Številne in težke so te naloge, ki jih knjižnica gotovo ne bo mogla izpolniti kar v enem letu. Treba bo precej časa. Kranj je bil glede knjižnic zmerom na precej slabem. Šele 1907 se je v krogu stare čitalnice ustanovila prva javna knjižnica. V stari Jugoslaviji je bilo več manjših ločenih knjižnic (Prosvetne zveze, Sokolska, društva Svobode, gledališka, okrajna učiteljska in gimnazijska). Vse te knjižnice je uničil okupator, deloma pa so knjige raznesli tudi sami meščani. Vse sedanje ljudske knjižnice v mestu in okraju delujejo še nadalje nemoteno v svojem delokrogu, naša Študijska knjižnica pa je povsem nova ustanova, ki predstavlja višjo razvojno, organizacijsko in funkcijsko stopnjo.

Študijsko knjižnico je Kranj nujno potreboval. Številni umetniki in znanstveniki iz preteklosti, kakor Prešeren, Jenko, Mencinger, Pregelj, Tomo Zupan, Anton Kobler i. dr., pričajo, da je Kranj že v preteklosti, ko je bil še majhno podeželsko mesto s 4000 prebivalci, mnogo prispeval k naši kulturi. Moderni Kranj z nad 17.000 prebivalci pa je postal močno središče velike sodobne industrije na Gorenjskem in kot tak prevzel nase tudi velikanske kulturne naloge. Študijska knjižnica naj bo desna roka pri duhovnem delu vsakega ustvarjalnega delovnega človeka, pa naj bo inženir v tovarni, sodnik na sodišču, prosvetni delavec v šoli, na predavanju ali v gledališču ali pa naša srednješolska mladina, da bo našla v njej tisto potrebno knjigo, do katere se doslej ni mogla dokopati in bila s tem prikrašana pri pridobivanju znanja in splošne vednosti v primeri s tovariši iz Ljubljane ali Maribora.

SK je danes ustanovljena, ni pa še organizacijsko urejena in knjižno tako založena, da bi mogla takoj vršiti svojo socialno funkcijo. Čaka nas pravzaprav še vse delo: koncentracija vseh razpoložljivih knjig v mestu in okolici, inventarna knjiga, listkovni katalog, oprema itd. Toda SK imamo, pogoji za njeno življenje so dozorili, njen razvoj in razcvet pa je odvisen od nas vseh. Danes leži na policah v knjižnici 2268 knjig (345 iz gimnazijske, 1311 iz bivše okrajne učiteljske knjižnice in 612 na novo kupljenih). Kolektiv prosvetnih delavcev na gimnaziji je čutil za svojo moralno dolžnost, da ob podpori LMS in MKUD »Stane Žagar« na gimnaziji preko velikih počinjskih pripravi knjižnico, da bo mogoče odpreti SK za uporabo širše javnosti na Dan republike 29. novembra t. l. S tem se bo Kranj ob stopetdesetletnici Prešernovega rojstva lahko upravičeno postavil kot Prešernovo mesto, v katerem je živel in delal ter v katerem počiva največji ustvarjalec knjižnih vredno — naš narodni pesniški genij.

Stanko Bunc

Ob robu k pedagoškemu kongresu

Ceprav »dežela nima lepšga kraja« in nam je bilo vreme skoraj ves čas čudovito naklonjeno, nam vendarle ni uspelo, da bi šli enkrat okoli jezera ali pa se povzpeli na Grad (kjer bi sicer itak naleteli na zaklenjena vrata in smo si torej le prihranili prekinjanje na račun muzealcev, ki so dohod zaprli), kajti kongresnega programa je bilo kljub petim dnevom toliko, da nam je jedva preostajalo toliko časa, da smo v miru pobebovali. Eden delegatov je plenu celotno povsem resno predlagal, da bi pričrneli z delom ob šesti uri! Programa je bilo torej odločno preveč, čeprav se nekaterih važnih področij (kot je n. pr. vzgoja in učna problematika visokih šol) niti dotaknili nismo. Zato se nam dozdeva, da je imela sicer brezhibna kongresna organizacija vendarle neko pomanjkljivost, ki je močno vplivala na ves potek kongresa. To pomanjkljivost vidimo v tem, da izvršni odbor Pedagoškega društva ni popreje podrobno preučil prav vseh referatov — tako tistih s plenarnih zasedanj kakor tudi tistih s sekcijah zasedanj — da bi mogel prvič — predlagati referentom nekatere zgostitve razvečenega gradiva, drugič — pripraviti, razmnožiti in še pred kongresom udeležencem razposlati v obliki tez poglavitne misli vseh referatov.

Katere koristi bi imel kongres od takega postopka? Ostalo bi mnogo več časa za debato (na plenarnih zasedanjih ga je bilo odločno premalo, v nekaterih sekcijah pa tudi ni bilo mnogo bolje), debata sama pa bi dala tehtnejše gradivo, ker bi se obenem povečalo tudi število diskutantov. Koliko pa je med namj takih mož, ki bi mogli stresati svoje misli »iz rokava«? Ko poslušam naše vodilne strokovnjake s področja pedagogike in psihologije, se ti zdi, da

je vsaka misel sprejemljiva — posebno močan je še ta občutek pri tistih, ki imajo veliko osebno sugestivno silo ter jasno in logično formulacijo. Za delovni kongres je pa to premalo — in Pedagoški kongres je bil delovni kongres. Na takem kongresu pa ne bi smel dojemati samo z ušesom, ampak tudi z očmi, ne dojemati samo bežnega glasu, ampak v celoto zajeto in zapisano misel, da jo moreš ponovno kontrolirati. Pomanjkanje tež ne more povsem nadomestiti namera Pedagoškega društva, ki bo gradivo izdalo v posebni knjigi, ker bo v tem gradivu manjkala neposredna reakcija pedagogov-praktikov, ker je ali ni bilo, ali pa je bila še nedogoteno formulirana in bo mogoče vzbujala videz neobglenosti ob logičnih stavih naših znanstvenikov, čeprav bo mogoče izhajala iz povsem pravilne.

Tako se je torej zgodilo, da je bil pretežni del debate »dopolnjevanje« referatov, pa ne konstruktivna ocena in pa poizkus »soočanja« teoretičnih postavk z našo dnevno šolsko prakso. Le tako se je moglo pripetiti, da na izčrpen referat ministra za prosveto, ki je prvič pred poklicanim forumom izčrpen nakazal obče smernice naše prosvetne politike, ni bilo nikake reakcije, kakor da so dalekosežne organizacijske reforme, ki so se letos začele v naši republiki izvajati (vzemimo n. pr. spremembo vseh sedemletk v nižje gimnazije), izven vsake diskusije! Le tako se je moglo zgoditi, da smo odobravali vse, kar je bilo z govorniškega odra povedano, pa bo potem, ko bomo vse gradivo študijsko predelali, izzvalo ta ali oni naš pomislek, čeprav seveda prav nič ne dvomimo, da je večina tega, kar je bilo rečeno, tehtno in v skladu z našo stvarnostjo ter dragoceno napotilo našim praktikom.

PROBLEM MEDNARODNEGA JEZIKA IN ESPERANTO

Da bi skupni jezik, ki bi ga uporabljali v mednarodnih odnosih, zelo olajšal sporazumevanje med pripadniki različnih narodnosti, je popolnoma jasno. Spominimo se le na razne mednarodne konference, na katerih se porabi več kot polovica delovnega časa za prevajanje iz jezika v jezik. Ko govorim o potrebi skupnega jezika, ki bo podobne težave odpravil, pa ne mislim samo na srečanja diplomatov, ampak predvsem na vse množice ljudi, ki naj bi jim tak jezik pomagal pri stikih s tujci. Tak jezik, ki bi ga uporabljali najpreprostejši človek v razgovoru ali dopisovanju s svojim zamajskim prijateljem ali stanovskim tovarišem, pa bi moral imeti posebne lastnosti, ki bi omogočile dostop do tega jezika vsakomur: biti bi moral lahko priučen, njegova gramatika preprosta, vendar dovolj popolna za čim točnejše izražanje, besedni zaklad pa dovolj obširen in tak, da naša lagodnost ne bi preveč trpela, ko bi si ga osvajali.

Zdi se, da je tak jezik nemogoč, in res bi ga zaman iskali med živimi jeziki. Kajti če je na primer izgovor italijanskega Slovence lahek, je njena sintaksa toliko bolj komplicirana, medtem ko angleščina odlikuje preprosta slovnica, a jo izgovor in pravopis uvrščata med težke jezike. Ze zaradi teh težav, na katere naletimo pri vseh narodnih jezikih, je nemogoče misliti na to, da bi enega izmed njih postavili za splošni skupni jezik, ki bi se ga lahko učili celo osnovnošolski otroci po vsem svetu. Druga ovira za to pa je človekov nacionalni ponos, ki bi se uprli nadljudi tujega jezika. Znano je, kako neradi uporabljajo Japonci angleščino, in kako slabo lahko naletite pri Čehu, če ga na ulici ogovorite v nemščini. Seveda je taka prenapetost neupravičena, vendar je treba računati z njo.

Po vsem tem vidimo, da bi moral biti tisti skupni jezik, o katerem govorim, ne samo za vse enako lahek, ampak tudi enako domač oziroma tuj vsem, ki bi ga uporabljali, z drugimi besedami: biti bi moral mednarodno.

Te pogoje izpolnjuje edinoletni jezik esperanto, ki ga je leta 1887 sestavil poljski zdravnik dr. Ludvik Zamenhof, in ki se je naglo razširil po svetu ter prarastel vse dotlejane poskuse umetnega mednarodnega jezika. Glavni tekmeček esperanta volapük je propadel zato, ker je bil pretežek za učenje. Njegov avtor, bavarski duhovnik Johann Scheler, si je stremel za originalnostjo, svoj jezik preprosto izmislil, besede zanj je »vzel iz zraka«, ne da bi se opiral na kateri koli narodni jezik, kar je učenje zelo otežkočilo.

Avtor esperanta se je zavedal, da mora umetni jezik, če naj zasluži prilastek »mednarodni«, temeljiti na živih jezikih, zato je v besedni zaklad svojega jezika sprejel izraze, ki so bili že mednarodno znani, za ostale pojme pa si je poiskal izraze v narodnih jezikih, največ romanskih, pa tudi v latinščini, ker so bili ti jeziki po njegovem mnenju najbolj blagovzvočni. Tako je nastala »mešanica«, ki tako moti tiste nasprotnike esperanta, ki pozabljajo, da je tudi angleščina zmes treh prav različnih elementov, a ni zaradi tega nič slabša od drugih jezikov. Dejstvo, da so v esperantu elementi različnih jezikov, pa ne kvira glasovne homogenosti njegovega besednega zaklada. Stalni akcent, enakomerna razporeditev vokalkov in konsonantov v besedah daje esperantskemu stavku enoten in tekoč ritem, ki ga prav nič ne moti različnost v izvoru besed. Če v francoskem stavku izgovorimo nefrancosko besedo, ki ni naglašena na zadnjem zlogu, čutimo, kako se ritem stavka pri tisti besedi prelomi, potreben nam je nek napor, da se upremo zaletu, ki nas sili poudariti besedo na zadnjem zlogu in ne na prejšnjem, kot hočemo. Tega v esperantu ni, tudi če imamo v istem stavku opravka z besedami, ki prihajajo iz različnih jezikov.

Druga posebnost esperantskega besednega zaklada je tvorba besed s pomočjo obrazila, predpon in pripon, ki združene s koreni precizirajo idejo, izraženo v korenu. Če esperantskemu korenu »sane«, ki pomeni nekaj, kar je v zvezi z zdravjem, dodamo obrazilo »-o«, dobimo samostalnik »sano«, zdravje, obrazilo »-a« nam ga pretvori v pridevnik »(sana)« — zdrav, »-a, -o«, »e« v prislov »(sane)« — zdravo itd. Sufiks »ig« pomeni povzročitev nečesa ali prehod v neko stanje, zato pomeni »sanigi« povzročiti zdravje, torej ozdraviti, »saniga« (s pridevnico končnico) tak, ki zdravi, t. j. zdravilen itd. Prefiks »mal« pomeni nasprotje tega, kar pove koren: »sano« — zdravje, »malsano« — bolezen, »malsaniga« — tak, ki povzroča bolezen, »malsanigi« — povzročiti, vzročiti, da je kdo bolan itd. Se kak ducat takih prefiksov in sufiksov

nam omogoča, da z enim samim korenem, ki smo se ga naučili, lahko tvorimo besede, ki bi jih mogli prevesti v materinščino le z opisom in različnimi koreni: zdrav, zdravilen, ozdravljiv, bolan, bolehen, bolnik, bolnišnica. Jasno je, da ta način tvorbe besed jezik čudovito poenostavi. Medtem ko bi se morali n. pr. v francoščini za omenjene pojme naučiti vrsto besed (santé, sain, salubre, guérir, faire guérir, malade, tomber malade, hôpital, hôtel-Dieu itd.), nam v esperantu za izražanje vseh teh pojmov zadošča en sam koren.

Ce povemo še to, da esperantska morfologija sestoji iz petnajstih obrazil in približno toliko prefiksov ter sufiksov, se ne bo nihče čudil trditvi, da je vsak povprečno izobražen človek nauči tega jezika v dveh ali treh mesecih zmernega študija (po eno uro na dan). Veliki ruski pisatelj Lev Tolstoj, ki je bil za esperanto posebno navdušen, ga je čital in po malem pisal po dveh urah učenja.

Da se esperanto kljub svojim dobrim lastnostim do zdaj ni tako razširil, kot bi zaslužil, je kriv predsodek, da umetna tvorba ne more nadomestiti nekaj živega, naravnega. Da to ne drži, nam priča pisava, ki je umetni nadomestek za živi glas in ga zelo dobro nadomešča, čeprav ne more zabeležiti njegove materialne lastnosti (moč, barvo, mehkobo itd. glasu). Marsikdaj pa kaj z mrtvo črko izrazimo bolj kot z živo besedo. Tisti, ki je esperanto vsaj malo spoznal, ve, da se morejo v esperantu še tako komplicirane ideje izraziti prav tako dobro kakor v vsakem drugem jeziku, včasih pa celo bolje. Kajti esperanto je umeten, to se pravi plod človeškega razuma, in je zato edini jezik, ki je skoraj absolutno logičen. Medtem ko moramo v živih jezikih marsikdaj žrtvovati logiko za stil, je v esperantu dober le tisti stavek, ki je logičen in razumljiv esperantistu katere koli narodnosti. To sicer pomeni, da je esperanto prikrajšan za tisto lepoto, pestrost in sočnost, ki jo živemu narodnemu jeziku čisto dajejo prav njegove nelogičnosti in idiomatizmi, kljub temu pa ostane vrednost esperanta kot lahkega sredstva za sporazumevanje nezmanjšana.

To njegovo vrednost so začeli spoznavati šele v zadnjih predvojni letih, ko so se esperanta začele posluževati razne mednarodne organizacije in trgovske družbe. Danes uporabljajo esperanto v trgovini, turizmu, športu, na mnogih kongresih itd. Radijske postaje večjih mest oddajajo v esperantu poročila, radio Praga pa celo opere. Posebne založbe so v esperantu do danes izdale okoli dvajset tisoč knjižnih del, največ leposlovnih. Mednarodna esp. zveza je lani v svojem uradnem letnem poročilu zabeležila nad petdeset esperantskih časopisov, katerih število stalno raste.

Seveda pa se z esperantom najbolj okorišajo mnogi posamezniki, ki jim v dopisovanju služi kot najboljšo sredstvo za spoznavanje sveta in ljudi v njem. Jugoslovanski esperantisti dobivajo dan za dnem pestra pisma in razglednice iz najrazličnejših krajev sveta, v katerih njihovi inozemski tovaršiji opisujejo svoje domače kraje in se zanimajo za življenje pri nas. Večkrat pišejo celi kolektivi: razredi, delavnice itd. Naši jim seveda pridno odgovarjajo in tako pomagajo krepiti prijateljske vezi med narodi.

Poleg naštetih praktičnih vrednosti moramo omeniti še eno, namreč njegovo veliko vzgojno vrednost. Spominjam se, kako mi je esperanto, ki sem se ga bil naučil že kot otrok, pomagal ne samo pri študiju tujih jezikov, ampak mnogokrat celo takrat, ko sem se ukvarjal s slovnico materinščine. Poznam popolnoma preproste ljudi, ki obravnavajo splošno jezikovna in slovnična vprašanja, ki jih brez esperanta

IZ UPRAV PROSVETNEGA DELAVCA IN SODOBNE PEDAGOGIKE

Podružnice in grupe prosimo, da, 1. Pri javljanju premestitev ne javljajo samo številčno, ampak pomenko. Obenem naj sporoče za premestitve naročnike, pri kateri podružnici so ti plačali naročnino in koliko so plačali.

2. Sindikalne podružnice v Ljubljani naj ob nakazilu naročnine sporoče tudi točen naslov (ulica, hišna številka in ime ustanove).

3. Sporočajte upravama vsako spremembo naslova, da prihranimo poštne stroške zaradi nepotrebnih povpraševanj.

4. Do novega leta sporočite upravama imena naročnikov.

5. Pri nakazilih navedite vedno tudi imena vplačnikov.

Upravi Prosvetnega delavca in Sodobne pedagogike.

ne bi nikoli načeli. Človek, čeprav še otrok, se pri učenju esperanta navadi na logično mišljenje; zgradba esperanta ga prisili, da natančno loči eno besedno vrsto od druge: prislov od pridevnika ipd., prehodnih glagolov od neprehodnih, smer od kraja (kam?, kje?), preddobnost od preteklosti itd. itd. Vse to pridobimo seveda tudi pri študiju živih jezikov, a za to nam je potrebno nekaj let, pri esperantu pa se do tega dokopljemo v kratkem času in skoraj podzavestno.

O vzgojni vrednosti esperanta je napisal urugvajski profesor Fernández Menéndez brošuro »Valor Educativo de Esperanto«, ki je priprava Urugvajsko učiteljsko federacijo od tega, da je na svojem sestanku dne 24. januarja t. l. sprejela resolucijo, v kateri poziva učiteljsko republiko »... da se nauči esperanta, lahkega in nevtralnega jezika... ki zasluži pozornost in podporo vsakega vzgojitelja ne samo zaradi svoje velike vzgojne vrednosti, ki jo vsi strokovnjaki priznavajo, ampak tudi kot sredstvo za sporazumevanje in zblizevanje vseh narodov sveta...«

USTANOVILNO JE DRUŠTVO SLOVENSKE DRAMSKIH UMETNIKOV

Dne 6. novembra 1950 je bil v Ljubljani ustanovni občni zbor Društva slovenskih dramskih umetnikov. Predsednik sindikalne podružnice tov. Stane Sever je pozdravil zastopnike in goste, nato je imel dramaturg dr. Bratko Kreft referat o poslanstvu slovenskega gledališča. Lojze Drenovec je prebral načrt društvenih pravil, ki jih je občni zbor po diskusiji sprejel. Na tajnih volitvah je bil izvoljen društveni odbor s predsednikom Ivanom Levjem na čelu. Odbor je poslal pozdravne brožavke Centralnemu komiteju KPJ, CK KPS, Svetu za znanost in kulturo FLRJ, Ministrstvu za znanost in kulturo LRS in Zvezi društev dramskih umetnikov Jugoslavije.

V izobraževalnih tečajih kulturno dvignemo našo vas

Za dopolnjevanje osnovne izobrazbe našega kmeta, zadruženika in mladine na vasi, se že več let organizirajo izobraževalni tečaji. Delo v dosedanjih tečajih je pokazalo različne uspehe. Vsekakor so bili doseženi tam, kjer so v tečaju predavatelji zainteresirali slušatelje za tesno sodelovanje.

Uspešnejši bodo ti tečaji s temeljitejšo organizacijsko pripravo, z rednim obiskom slušateljev, s primernimi prostori, z dobrimi predavatelji in z boljšimi učnimi pripomočki.

Tečaji bodo delali tudi letos po lanskem učnem programu. Predavatelji bodo snov podajali tako, da bo dostopna izobražbeni ravni slušateljev. Pri splošno-vzgojnih predmetih bodo zainteresirali slušatelje za našo zgodovino, na lepote slovenskega jezika, za tvorco naše književnosti in kulture in za osnove našega gospodarskega sistema, ki temelji na do-

Srbska ali hrvatska začetnica za slovenske osnovne šole

Pod tem naslovom je izšla v Drž. založbi Slovenije dolgo in težko pričakovana knjiga. Srbohrvaščina je vsa leta predpisana v naših osnovnih šolah, ne učitelji ne učenci pa niso imeli vzeti kaj v roke, kar bi jim omogočilo ali vsaj olajšalo ta pouk. Starejši, praktičnejši učitelji, ki so jezik tudi poznali, so se trudili, da nauče otroke cirilico; vsepovsod so iskali tekste — največkrat zaman, ker so posamezne izdaje v drugih republikah zadostovale komaj za domače potrebe.

Nova začetnica vsebuje te dele: »Abecednik« (9 str.), »Berila« (24 str.), »Kratek pregled slovnice« (10 str.), »Slovarček« (14 str.).

Abecednik uvaja v pisanje in čitanje cirilice. Črke so urejene tako, da so na prvem mestu tiste, ki so po obliki in po pomenu iste v latinici in cirilici, njim slede črke, ki so po obliki enake črkam v latinici, rabijo pa za drug glas, nato črke, ki jih latinica nima, in končno črke za posebne glasove v srbsčini in hrvaščini. Razdelitev je tedaj logična in pravilna. Motilo pa bo v abecedniku nekaj drugega.

Metodični postopek za spoznavanje in pridobivanje črk je v slovenskih osnovnih šolah že vsaj dvajset let ta: začnemo z veliko tiskanko, od te izvajamo malo tiskanko, pismenke pa so posnetki tiskank, t. j. tiskanke in pismenke spoznavamo in dobivamo po njih zgodovinskem razvoju. S tem postopkom smo se ločili od starega formalističnega induktivnega postopka pri učenju elementarnega čitanja in pisanja. O tem je pri nas — kakor rečeno — pravda zaključena že vsaj dvajset let, tako je ta metoda za pouk v elementarnem čitanju in pisanju pri nas splošna, celo edina. Ta začetnica je na novo pričela razgovor o pisalnomočnem ali čitalno-bralni metodi. Postopek je v njej namreč isti, kakor so ga imeli naši stari, preživeli abecedniki: izhajajo od male pismenke na veliko, tem dodaja malo tiskanko in zaključuje z veliko. Ne

vemo, zakaj se je odbor, ki je sestavil knjigo, odločil za ta postopek in kakšni so bili vzroki zanj, gotovo pa je, da bo pouk motil, vzlic temu — ali celo prav zato — ker je roka otrok, ki bodo po tej knjigi spoznavali cirilico, pisanja že vajena. Še bolj pa bo motilo to učitelja, ki mora pri pouku čitanja in pisanja cirilice naenkrat spremeniti metodo dela.

Se starejše kakor vprašanje postopka pri elementarnem pouku v čitanju in pisanju je pri nas vprašanje tekstov pri posameznih obravnavanih črkah: šlo je za logične tekste v nasprotju s teksti, ki so bili sestavljeni brez logične povezanosti — zaradi črke same. Zmagali so seveda vsebinsko vezani teksti. Nova začetnica je vsaj deloma zapustila tudi to pot. Zakaj in komu v korist, bi bilo težko dognati.

Tretje vprašanje, ki ga načena začetnica, je vprašanje pokončne ali ležeče pisave. Za poznejšo individualno pisavo res ni važno, ali se učiš v začetku pisati pokončno ali ležeče, svojo pisavo najdeš v rabi ali celo v potrebi. Drugo pa je to: po novejših slovenskih začetnicah se uče otroci latinico pisati pokončno, po tej knjigi pa naj se uče cirilico pisati poševno. Ali naj bo razlika med latinico in cirilico v legi pisave? Ker te ni in ne more biti, bo povzročil ta način pisanja cirilice — prav brez potrebe — le zmedo.

Te tri momente moram omeniti in pojasniti svoje — in upam da tudi stališče precejšnjega dela slovenskega učiteljstva — ker moremo videti v tem postopku le korak nazaj v čas, ko smo začeli borbo proti starim abecednikom.

Ce je 2. del knjige (Berila) tradicionalen, radi priznavamo za 3. del (Kratek pregled slovnice), da je v njem slovnica obravnavana preprosto in pregledno ter se izogiba vseh težkoč, ki bi jih mogle povzročiti zahteve učnega načrta n. pr. z obravnavo imperfekta in aorista ter njuno rabo.

Kratko pripombo bi dodal še o slovarčku. Sestavljen je vestno in se nahajajo v njem menda prav vse besede iz besedil in beril. Vprašanje pa je, ali ga bodo znali otroci tudi s pridom rabiti, saj vemo, da z besednjakom v roki celo večjemu bralcu ni lahko čitati tuje tekste, tem težje bo to otroku, ki se še bori s čitanjem. Zato je moja zamisel ta, da bi ne bilo odveč, ako bi bile vsakemu berilcu pod črto dodane jezikovne pripombe, t. j. prevodi besed in fraz, ki bi pomagale k hitrejšemu in preglednejšemu postopku, koristne pa bi bile tudi za učitelje, ki v precejšnji večini ne obvladajo srbo-hrvaščine toliko, da bi izhajali lahko brez takih pripomb. Sodinamreč, da ne bo kar lahko n. pr. izluščiti »okupila hajka vuka« (16), če imam po slovarčku na razpolago: »okupiti« = zbrati, obkoliti, hajka = gonja, vuk = volk; ali obliko: »dočekače« (17); še težje: »ozopščeš« (37) i. pod.

Tudi je slovarček včasih preskopen. Na primer: »blagodat« (blagode-tan) ni le »blagodejen« — »blagodatna kiša« je »blagodejen dež«, »blagodatna njiva« pa je (bogata), obilna v plodu; a »bušilica« je sveder, ampak sveder — stroj, ki z njim vrtamo v zemljo — Slov. pravop. ima zanj besedo »vrtilec« (tudi »vrtilka«), »vrtalka« v slovarčku pa ne pojasnjuje dovolj takega svedra in bodo bolj imeli otroci pred očmi navaden sveder, ki je v srbo-hrvaščini »svrdlo« (svrdao) ali za prevrtavanje trših, posebno kovinskih predmetov »bušalica« Sicer tako in podobno ne manjša splošno vrednost slovarčka, ki pa bi jo večja točnost le še dvignila.

Dosledno in vestno je izvedena v knjigi akcentuacija, ki bo ob praktičnem učiteljevem navajanju dobro koristila za spoznavanje jezika.

Ob koncu le še to: ali je začetnica »srbska« ali »hrvaška«? Morda bi le smeli reči zanj, da je ali »srbohrvaška« ali vsaj: »srbska in hrvaška«.

P. Flerš

OBJAVA IZVRŠNEGA ODBORA PEDAGOSKEGA DRUŠTVA FLRJ

Ko smo pregledovali kartoteko naročnikov »Savremene škole«, smo ugotovili, da je v LR Sloveniji še mnogo šol, ki niso naročene nanjo. Ker naj bi ne bile šole brez tega našega centralnega pedagoškega glasila, apeliramo na vsa poverjenišтва za prosveto, da se zavzamejo za to, da pride ta časopis na vsako šolo.

Letna naročnina 150 din se nakazuje na administracijo »Savremene škole« Beograd, Kralja Milutina 66; ček. r. 103-9033014.

Sole tudi obveščamo, da morejo dobiti za svoje knjižnice še komplete za l. 1947 (60 din), 1948 (120 din), 1949 (150 din).

Naročnike prosimo, da napišejo adresse čitljivo in da ob denarnem nakazilu zabeležijo, kaj naročajo.

Izvršni odbor Pedagoškega društva FLRJ